

Neljä Astetta Oy

Verkkovälitteinen MES[®]-ryhmä

Pilottiryhmä jälkihuollon asiakkaille 12/2022-3/2023

Jukka Sihlman ja Toni Sipiläinen

Sisällys

<i>Tausta</i>	2
<i>Pilotin toteutuksen kuvaus</i>	3
<i>Nuorten osallisuus</i>	4
<i>Pilotin laatu</i>	5
<i>Pilotin vaikuttavuus</i>	5
<i>Arviointi</i>	5
<i>Jatkokehittäminen</i>	6

Tausta

Neljä Astetta Oy on perustettu vuonna 2005 ja ensimmäinen palvelumalli oli nimenomaisesti kehitetty jälkihuollon palveluksi. Toinen perustajistamme Mikko Meritie on itse ollut lastensuojeluasiakas, jonka kokemuksen ja oman selviytymistarinan kautta meidän jälkihuollon prosessin ideologia ja kehys on aikoinaan rakennettu. Yrityksemme toiminta pohjautuu tarvekeskeiseen ja suhdeperusteiseen työotteeseen, johon on yhdistetty selkeä prosessi ja tavoitteellisuus. Jälkihuollon mallista kehitettiin vastaavanlainen prosessi perhetyöhön ja perhekuntoutukseen, joka nyt on ydinliiketoimintaamme ja muodostaa asiakkaistamme selkeästi suurimman osan. Palveluidemme piirissä on vuosittain yli 1500 asiakasta ja lähes kahdenkymmenen vuoden aikana palveluiden piirissä on ollut yli 10 000 asiakasta. Neljä Astetta Oy:n palveluksessa on lähes 200 työntekijää ja toimimme valtakunnallisesti kaikilla hyvinvointialueilla Suomessa. Neljä Astetta Oy on osa Avosylin yhtymää, johon kuuluu Perhehoitokumppanit Suomessa Oy ja Pallo-Kodit Oy. Avosylin yhtymä kuuluu kansainväliseen Martin James yhtymään.

Savonian jälkihuoltoprojektiin lähdimme mukaan, koska nuorten palveluiden tarve on suuri ja haluamme olla kehittämässä suomalaista lastensuojelua paremmaksi. Olemme nostaneet nuorten palveluiden kehityksen avohuollon keskeiseksi toimintastrategiaksi seuraaville vuosille. Olemme havainneet, että vuosien saatossa jälkihuollon palveluihin käytettävä aika ja resurssit ovat pienentyneet. Mielestämme se on kuitenkin lastensuojeluprosessia ajatellen yksi keskeisimmistä vaiheista ja vaatii onnistuakseen tunteja ja erityisosaamista. Palveluntuottajana voidaan todeta, että tuntimäärät ovat laskeneet vuosien aikana, kun palvelua nuorille tilataan. Vuonna 2005 ajatuksena oli, että nuoren kanssa työskenneltiin useita kertoja viikossa ja tarvittaessa päivystysluonteisesti. Nyt kun palvelua tilataan, tapaamismäärät ovat 1-2 kertaa viikossa ja palveluun käytettävä aikakin on rajallinen. Tämän takia halusimme omassa projektipilotissa keskittyä digitalisaation luomiin mahdollisuuksiin, jolla voitaisiin tehostaa ja tuoda uusia malleja jälkihuoltotyöhön. Alkuperäinen ajatus pilotista oli luoda jälkihuoltopalveluun oma sovellus, johon tulisi työkirjat, dokumentointi, tietopankki ja verkostotyö sisään rakennettuna. Meillä oli valittuna yhteistyökumppani, jolla oli tähän tarkoitukseen ohjelmisto kehitettynä. Sen muokkaaminen olisi kuitenkin vaatinut isompaa hankerahoitusta ja selkeästi pidemmän ajan pilotille, jotta se olisi voitu toteuttaa laadukkaasti. Tästä johtuen päädyimme verkkovälitteiseen palveluun, jolla voitaisiin kokeilla sen toimivuutta jälkihuollossa. Ryhmämuotoisella etäpalvelulla haettiin sekä tehokkuutta että laatua vertaisryhmätoiminnan kautta. Työmenetelmäksi valitsimme itselle tutun ja meidän kehittämän MES[®]-ohjelman, josta on tehty useampia tutkimuksia ja voimme olla varmoja sen toimivuudesta ja laadusta. MES[®] ohjelmaa on tutkittu Tampereen yliopiston kautta ja siitä on tehty useampia opinnäytetöitä ja pro gradu tutkimus. Nuorten kanssa MES[®] ohjelmaa on käytetty meidän omissa palveluissa ja myös organisaation ulkopuolella. Erityisesti Tyttöjen Kirjoituksia (2019, Turun YAMK) projekti oli jälkihuollon ja laitostaustan omaavien nuorille suunnattu. Näistä lähtökohdista lähdimme toteuttamaan verkkovälitteistä pilottiamme.

Pilotin toteutuksen kuvaus

Pilotin MES[®] ryhmä nuorille päätettiin toteuttaa teknologia-avusteisesti ja täysin etäyhteyksien kautta. Tausta-ajatuksena oli, että tällä tavalla toteutettuna palvelu voisi toteutua valtakunnallisesti yli kuntarajojen. Ryhmämuotoisten palveluiden haasteena on nähty ja koettu paikallisesti toteutettuna se, ettei kohderyhmään kuuluvia asiakkaita saavuteta riittävästi, jotta ryhmä voisi tavata säännöllisesti MES[®] ohjelman prosessin mukaisesti. Tällöin motivaatio osallistua voi pienentyä, jos potentiaalinen osallistuja joutuu odottamaan ryhmän alkamista liian pitkään. Lisäksi etäyhteyksillä toteutettu tapaaminen ei vaadi siirtymää esimerkiksi kotoa paikkaan x, vaan osallistuja voi osallistua omasta ympäristöstään käsin tapaamisiin. Pilottia suunniteltaessa ajatus oli, että nuorten MES[®]-ryhmä koostuu yhdeksästä tapaamisesta, jotka toteutetaan neljän kuukauden aikana. Kolmen ensimmäisen kuukauden aikana tapaamisten suunniteltiin toteutuvan kaksi kertaa kuukaudessa ja viimeisen kuukauden aikana kolmena tapaamisena. Tiivis prosessi perustui siihen, että käsitellyt asiat pysyvät ajatuksissa, kun tapaamisten välinen aika ei veny liian pitkäksi. Jokaisella tapaamisella oli suunniteltu käsiteltävä aihe (MES[®]-tunnetyöskentelykartta) ja kokonaisuudessaan näistä rakentui kaari itsetuntemuksen lisäämiseen. Jokaista aihetta varten on olemassa puolistrukturoitu työväline jota osallistuja täyttää joko paperille tai sähköisenä itselleen. MES[®]-menetelmän keskiössä ovat itsensä kohtaamisen ja tarinoiden jakamisen lisäksi kuuntelu ja vertaisuus. Ryhmänohjaaja alustaa aina tapaamisen teeman ja osallistuja päättää miten asiaa haluaa työstää (esim. kirjoittaa, piirtää tai pohtia itsekseen). Jokaisella on aika ja tila jakaa teeman herättämiä tunteita ja ajatuksia, jos niin tahtoo. Toisin sanoen on myös mahdollisuus saada vastavuoroista tukea ja apua sekä oppia toisten kokemuksista. Osallistuja määrittelee itse sen mitä haluaa kertoa eli ketään ei pakoteta puhumaan. Osallistuja voi yhtä hyvin kuunnella ja työstää asiaa itsekseen.

MES[®] ohjelmassa lähdetään ajatuksesta, että osallistuja itse määrittelee omat tavoitteensa ja aiheen käsittelyn syvyyssasteen työskentelyn aikana. MES[®]-menetelmään ja ryhmänohjaamiseen koulutetun ohjaajan tehtävänä tapaamisissa on alustaa ja johdatella osallistujat aiheen äärelle, jonka jälkeen toimijuus siirtyy yksilötasolle, siitä ryhmäkeskusteluun ja lopuksi yhteenvetoon päivän aiheesta.

Jälkihuolto MES[®] ohjelman aiheina olivat (järjestyksessä)

1. Kuka minä olen, omien tarpeiden kartta
2. Mistä minä tykkään, omien unelmien kartta
3. Monimuotoisen rakkauden kartta, ihmissuhteideni kartta
4. Menneisyyden tarinani, minun selviytymiskeinojeni kartta / roolieni kartta
5. Mikä minuun sattuu kartta, omien tunteiden kartta
6. Minun käyttäytymiseni kartta, omien rajojen kartta
7. Omien vahvuuksien kartta, harrastusten ja hauskanpidon kartta
8. Omien esikuvieni kartta, tulevaisuuden tarinani kartta
9. Minun velvollisuuksieni kartta, minun MES-ohjelmani kartta

Pilottiryhmien kokoaminen käynnistyi loka-marraskuussa 2022. Suunnitelmana oli saada kaksi ryhmää kasaan ja tätä varten tehtiin mm. esite, jota jaettiin ja markkinoitiin Savonian hankkeen kautta alueen jälkihuollon sosiaalityöntekijöille. Jokaisen asiasta kiinnostuneen nuoren kanssa sovittiin soitto, missä kerrottiin tarkemmin niin toteutuksesta kuin sisällöstä.

Ensin mainittua ryhmää ei saatu kasaan, mutta jälkimmäinen ryhmä saatiin käyntiin joulukuun alussa 2022. Toista ryhmää lähdettiin kokoamaan valtakunnallisesti jälkihuollon asiakkaista, joille palvelua tuotti Neljä Astetta Oy.

Keskustelu ryhmään osallistumisesta käytiin yhteensä 8 jälkihuollon piiriin kuuluvan nuoren kanssa, joista puolet ilmoittivat haluavansa osallistua pilottiryhmään.

Nuorten osallisuus

Ryhmä käynnistyi haastattelutapaamisella joulukuun alussa 2022. Ensimmäisellä tapaamisella nuorille esiteltiin kertauksena suunnitelma tapaamisten määrästä ja kuinka usein sekä miten pitkiä tapaamiset kestoltaan olisivat. Sen sijaan että tapaamisia olisi ollut kaksi kertaa kuukaudessa, päädyimme osallistujien toiveesta ratkaisuun, että tapaamisia olisi noin kerran viikossa ja kestoltaan yksi tapaaminen olisi noin tunnin. Kellonajaksi sovimme 17.00–18.00. Nuorilta itseltään tuli idea, että noin 2-3 päivää ennen tapaamista ryhmänohjaaja toimittaisi sähköisessä muodossa tapaamisella käsiteltävän tunnekartan. Tämän avulla he saisivat perehtyä materiaaliin ja valmistautua tapaamiseen omassa tahdissaan ja tarvittaessa kysyä ohjaajalta tarkennuksia jo ennen ryhmätapaamista. Lisäksi sovittiin yhteisesti, että nuorilla ei ole tapaamisilla velvoitetta pitää kameroita päällä, joten osallistujien anonyymius säilyi koko prosessin ajan ja tämä koettiin tärkeäksi, eräässä palautteessa tätä kuvattiin ”Saa olla oma itsensä” ja eräällä ryhmätapaamisella kaksi nuorista totesi ”Tuntui jopa helpommalta pohtia ja jakaa henkilökohtaisia asioita, kun tiesin, että emme ole arjessa lainkaan tekemisissä”.

Jokaisen tapaamisen jälkeen osallistujille lähetettiin lyhyt kysely, jonka kautta pyydettiin palautetta kyseisestä tapaamisesta anonyymisti. Palvelun kehittämiseen nuorilla oli aluksi motivaatiota, mutta prosessin edetessä ja osan jäädessä pois tapaamisista tämä väheni. Tavoite ei toteutunut ryhmämuotoisuuden osalta kuin ensimmäisten kolmen tapaamisen aikana. Siihen että osa nuorista ei kyennyt sitoutumaan koko prosessin ajaksi ryhmään löytyi inhimillisiä tekijöitä ja näistä nuoret kertoivat ryhmänohjaajalle kahdenkeskisessä kommunikoinnissa. Kukaan osallistujista ei vain kadonnut ja jättänyt tulematta tapaamisiin, vaan ilmoittivat poissaolostaan lähes poikkeuksetta. Kaikille ryhmän keskeyttäneille tarjottiin mahdollisuutta hypätä takaisin ryhmään, vaikka poissaoloja oli tullut. Viime kädessä tällaisessa palvelussa osallistuja itse tekee päätöksen, tuleeko hän mukaan vai ei.

Pilotin laatu

Osallistujien palautteiden perusteella pilotin laatutekijöitä olivat itse MES® tunnekarttojen selkeys ja väljyys sekä tilan antaminen aiheita käsitellessä. Lisäksi erään jokaiseen tapaamiseen osallistuneen nuoren palaute oli, että tämäntyyppisiin tapaamisiin on helpompi tulla, vaikka taustalla olisi huono päivä (väsymystä tai ahdistusta), koska voit osallistua siihen kotoa tai lenkkipolulta. Sinun ei tarvitse mennä tapaamaan työntekijää, vaan työntekijä tulee etänä luoksesi.

Ryhmänohjaajan näkökulmasta korostui dialogin ja läsnäolon tärkeys. Kuinka välittää osallistujille olevansa läsnä tapaamisissa, kun itse ei näe esimerkiksi osallistujien kasvoja lainkaan. Kuinka muistaa sietää hiljaisia hetkiä, eikä täyttää tilaa omalla puheella.

Kun nuori kertoo kokemuksistaan, työntekijän ”ei tietämisen” tärkeys korostuu.

Pilotin vaikuttavuus

Jokaisen tapaamisen jälkeen nuorilla oli mahdollisuus arvioida tapaamisen hyötyä sekä tapaamisen teknistä toteutusta asteikolla 1–5 sekä vapaamuotoisesti sanallisesti.

Pilotin päätteeksi oli rakennettu kysely, jonka tarkoitus oli kerätä nuorten kokemuksia koko pilotista. Tähän kyselyyn vastasi ainoastaan yksi osallistuja. Pilotin vaikuttavuutta ei ole näillä vastausmäärillä järkevää arvioida.

Nuorten palautteita yksittäisistä tapaamisista tuli useamman kerran ja tässä joitakin palautteita:

”Tapaamisessa ja siihen osallistumisessa ei tarvitse ottaa mitään paineita ja se on parasta. Saa olla oma itsensä. Toivon samaa jatkossa.”

”Unelmista ja tunteista puhuminen auttoi minua selkeyttämään mitä haluan.”

”Aihe oli minulle vaikea käsitellä, joten oli hyvä päästä vähän purkamaan tunteita”

Arviointi

Käsiteltävistä aiheista omien tarpeiden, omien rajojen, selviytymiskeinojen ja omien arvojen tiedostaminen toistui lähes joka tapaamisella. Niistä muodostui ohjaajan näkökulmasta teema, johon osallistujat pystyivät linkittämään tämänhetkisen elämäntilanteensa kuin myös menneen ja tulevan.

Pilotin toimivuutta laajemmin on vaikea arvioida, sillä neljästä osallistujasta vain yksi osallistui koko prosessiin alusta loppuun asti. Ryhmämuotoisia palveluita toteutettaessa on aina riskinsä, että ryhmä hajoaa tai rikkoutuu palvelun aikana. Tähän olimme valmistautuneet pilottia suunniteltaessa

siitä näkökulmasta, että kokonaistapaamisten määrä rajattiin alle kymmeneen. Siitäkin huolimatta ryhmän rikkoutuminen yllätti, sillä pohjatyö ja motivointi tuntui onnistuneelta ja nuoret olivat alussa hyvin mukana niin aiheiden kuin kehittämisenkin parissa.

On myös tärkeää nostaa esiin, markkinoitiinko tätä palvelua jälkihuollon asiakkaalle riittävästi oman työntekijän kautta. Kun tarjotaan palvelua asiakkaalle, ei työntekijällä ymmärrettävistä syistä johtuen ole aina tarkkaa tietoa mistä oikeasti on kyse, voi se vaikuttaa myös siihen mitä ja miten palvelusta kerrotaan asiakkaalle.

Jatkokehittäminen

Turvan ja luottamuksen synty tapahtuu suhteessa. Pilottipalvelussa ryhmänohjaaja oli osallistuneille täysin ulkopuolinen toimija ja suhteen luominen sen varassa, mitä ”tutustumispuhelussa” ehdittiin puhua ja ”markkinoida”. Aiemmat kokemukset määrittävät myös sitä, miten yksilö kokee turvallisuutta ja luottamusta ja uskaltaa sitoutua uuteen. Jälkihuollon prosessia ajatellen, on syytä miettiä olisiko pilotin kaltaisen palvelun paikka vasta siinä kohdassa prosessia, kun suhde on työntekijän ja nuoren välillä on olemassa ja asiakkaan peruselämän elementit(perustarpeet) ovat tasapainossa.

Tulevaisuudessa myös tietoisuutta ja luottoa erilaisia menetelmiä kohtaan tulisi lisätä. MES[®]menetelmänä on valitettavan vieras muille kuin Neljä Astetta Oy:n työntekijöille. Tulevaisuudessa erilaisten menetelmien tutuksi tekeminen työntekijäkentälle yli organisaatorajojen helpottaisi asiakkaiden valintaa ja sitouttamista pilottipalveluihin. Työpajapäivä, jossa eri toimijat pääsevät esittelemään ja demonstroimaan työmenetelmiään voisi lisätä tätä tietoisuutta ja luottoa menetelmiä kohtaan.

MES[®]menetelmä ja muutkin menetelmät, joissa opitaan tiedostamaan omia traumaattisten kokemusten ja menneen elämän vaikutusta nykyhetkeen, edellyttävät työntekijältä oman henkilökohtaisen prosessin läpikäymistä. Näin ollen esimerkiksi oman MES[®] työskentelyprosessin tulisi kuulua joko sosiaalialan opintojen loppuvaiheeseen tai työpaikalla tehtävään perehdytykseen. Tampereen yliopistolla MES[®]ohjelmasta tehdyssä tutkimuksessa korostettiin ryhmänohjaajakoulutukseen kuuluvan oman henkilökohtaisen kasvuprosessin läpikäynnin merkitystä. Tämän koettiin lisänneen turvallista ilmapiiriä ryhmään osallistuneiden kesken ja tuoneen vertaisuuden kokemista myös ryhmänohjaajan ja osallistujien välillä.

Nuorten kokemukset tässä ja aiemmissakin piloteissa ovat tuoneet esille, että MES[®]menetelmä kartoitteen koetaan hyödylliseksi ja helposti ymmärrettäväksi. Sen avulla voidaan vahvistaa nuoren omaa toimijuutta ja osallisuuden kokemusta. Työntekijä ei määrittele ulkopuolisena tavoitteita, vaan työskentely tapahtuu reflektiivisessä dialogissa nuoren ja hänen verkostonsa kanssa. Kehitysideana nousi esiin nuorille aikuiselle suunnattu MES-työkirja, joka olisi käytettävissä joko digitaalisessa muodossa tai perinteisenä kirjana. Tämän työkirjan avulla menetelmää voitaisiin kouluttaa niin oppilaitoksissa kuin työpaikoilla. Tässä voisi olla itsessään tarve uudelle hankkeelle johon kytkettäisiin mukaan myös tutkimus. Tämän toteutuneen pilotin osallistujamäärä jäi niin pieneksi, ettei saaduista tuloksista voi tehdä johtopäätöksiä- vaikka osallistuneet kertoivatkin palvelun olleen tarpeellinen.

YKSITTÄISEN MES®-VERKKOTAPAAMISEN KYSELY

Päivämäärä:

Tapaamisesta oli minulle hyötyä

1=Täysin eri mieltä

2=Eri mieltä

3=Neutraali(eli ei samaa eikä eri mieltä)

4 =Samaa mieltä

5=Täysin samaa mieltä

Tapaamisen aihe(kartta) oli minulle hyödyllinen

1=Täysin eri mieltä

2=Eri mieltä

3=Neutraali(eli ei samaa eikä eri mieltä)

4 =Samaa mieltä

5=Täysin samaa mieltä

Tapa käsitellä aihetta(karttaa) oli minulle luonteva

1=Täysin eri mieltä

2=Eri mieltä

3=Neutraali(eli ei samaa eikä eri mieltä)

4 =Samaa mieltä

5=Täysin samaa mieltä

Sanallinen palaute ja toiveeni tuleviin tapaamisiin

KYSELY RYHMÄN PÄÄTTYESSÄ

Moikka, oheinen kysely liittyy verkkoMES-projektiin jossa olit mukana. Kyselyyn vastataan anonyymisti.

Vastaa alla esitettyihin väittämiin valitsemalla kokemustasi parhaiten kuvaava vaihtoehto:

Asteikko: 1-10 jossa 1= Täysin eri mieltä ja 10= täysin samaa mieltä

1.Sain itse määritellä mitä asioita itsestäni ryhmäkerroilla kerroin ja jaoin toisille

2.Sain vertaistukea muilta osallistujilta

3.Koin ryhmän ilmapiirin turvallisena

4. Mes-ryhmäprosessin läpikäyminen vaikutti omaan arkeeni

5.Ryhmäkertoja oli sopivasti (9krt)

6.Yhden ryhmäkerran pituus oli sopiva

7.Ryhmässä käytyjä karttoja eli aiheita oli sopivasti

8.Suosittelisin ryhmää muille nuorille

Miten arvioisit eri aiheiden hyödyn kohdallasi

Alla listattu käsitellyt aiheet järjestyksessä. Arvioi ne samalla asteikolla 1-10 jossa 1= ei vaikutusta ja 10= suuri vaikutus.

1. Kuka minä olen, omien tarpeiden kartta
2. Mistä minä tykkään, omien unelmien kartta
3. Monimuotoisen rakkauden kartta, ihmissuhteideni kartta
4. Menneisyyden tarinani, minun selviytymiskeinojen kartta / roolieni kartta
5. Mikä minuun sattuu kartta, omien tunteiden kartta
6. Minun käyttäytymiseni kartta, omien rajojen kartta
7. Omien vahvuuksien kartta, harrastusten ja hauskanpidon kartta
8. Omien esikuvieni kartta, tulevaisuuden tarinani kartta
9. Minun velvollisuuksieni kartta, minun MES-ohjelman kartta

SANALLISET

Mitä olisit vielä toivonut tai mikä jäi toteutumatta MES-ryhmäprosessissa?

Mihin olit erityisen tyytyväinen MES-ryhmäprosessissa?